

GÖTEBORGS UNIVERSITET
SAHLGRENSKA AKADEMIN

Institutionen för neurovetenskap och fysiologi
Enheten för logopedi

230

Översättning och utvärdering av det bildbaserade förståelsetestet TACL-3 – en pilotstudie

Katarina Christensen
Frida Edner

Examensarbete i logopedi
30 högskolepoäng
Vårterminen 2011

Handledare
Per-Anders Bringfelt
Gunilla Rejnö-Habte Selassie

Översättning och utvärdering av det bildbaserade förståelsetestet TACL-3 - en pilotstudie

Katarina Christensen
Frida Edner

Sammanfattning. Test for Auditory Comprehension of Language-3 är ett amerikanskt bildbaserat test utformat för att undersöka barns språkförståelse. Syftet med föreliggande arbete var att skapa en översättning och att undersöka om testet kan bidra med att ge ytterligare information om barns språkförståelse till de bildbaserade förståelsetest som används i Sverige idag. I studien översattes och anpassades testets uppgifter till svenska. Översättningen utvärderades på 32 barn fördelade på förskoleklass, årskurs 2 och årskurs 5 i en skola i centrala Göteborg. En lingvistisk granskning av översättningen och en sammanställning av de grammatiska strukturer som testas genomfördes. Studiens två yngsta åldersgrupper hade något högre medelpoäng än deltagarna i den amerikanska normeringen. Den statistiska granskningen visade en svag trend mot stigande svårighetsgrad i den svenska översättningen. Det var möjligt att skapa en funktionell översättning av TACL-3 utan att frångå originalet alltför mycket.

Nyckelord: barn, grammatisk språkförståelse, språkutveckling, Test for Auditory Comprehension of Language, översättning,

Abstract. Test for Auditory Comprehension of Language -3 is an American picture-based test developed to examine children's auditory comprehension of language. The aim of the study was to create a translation and to examine if the test would contribute to the information about a child's language comprehension received by similar tests that are used today. In the present study the test items were translated into Swedish. The translation was evaluated with 32 children in three different age groups at a school in central Gothenburg. A linguistic examination of the translation and a list of the grammatical structures that are tested were made. The younger participants' scores were somewhat higher than those of the Americans. There was a weak trend towards increasing level of difficulty in test items. It was possible to create a functional translation of the TACL-3 without changing the original version too much.

Keywords: children, grammatical auditory comprehension, language development, Test for Auditory Comprehension of Language, translation

Att undersöka ett barns språkförståelse kan vara svårt utan bra redskap. En strategi att använda sig av när man testar språkförståelse är att låta ett barn höra ett yttrande och därefter peka på en bild för att visa att det förstått det som sagts. Test for Auditory Comprehension of Language – 3 (Carrow-Woolfolk, 1999) är ett test där denna strategi används.

Ett barns språkutveckling börjar i en mycket tidig ålder med blickkontakt och de ljud barnet gör för att signalera till sin omgivning. Vid ungefär 1-1,5 års ålder lär sig barnet att producera sina första ord (Nettelblatt, 2007). Kort därefter följer det som av många benämns ordförrådsspurten vilken innebär att barnet lär sig ett stort antal ord under en förhållandevis kort period. Strömquist (2008) menar att först är det substantiven som ökar mest, därefter verb och till sist funktionsord såsom prepositioner, konjunktioner och hjälpverb. Samtidigt som ordförrådsspurten sker påbörjas en böjningsmorfologisk spurt (Håkansson & Hansson, 2007). För att kunna separera verbstam och böjningsmorfem och sedan generalisera ändelserna till andra verbstammar krävs det enligt Strömquist (1997) att barnet har lärt sig mellan 50 och 100 verbstammar. Språkutvecklingen fortsätter med att barnet runt 2 års ålder sätter samman fler ord i en följd (Nettelblatt, 2007). Den grammatiska utvecklingen tar fart vad gäller såväl morfologi som syntax. Något senare tillägnas språkets verbformer i ordningen infinitiv, presens, supinum och preteritum. Mellenius (1996) framhåller att det finns många anledningar för ett barn att vara uppmärksam på ords inre struktur. De ska bland annat lära sig att använda böjningsmorfem, såsom numerus, bestämdhetsmarkörer och tempus. De måste även lära sig att lexikala morfem kan ställas samman till längre ord genom till exempel sammansättningar som är mycket vanligt förekommande i svenskan. Det expressiva tillägnet sker i en U-formad utveckling då barnet först imiterar vuxna och använder den korrekta formen och ser ordet som en helhet, en lexikal inläring. Sedan lär sig barnet olika grammatiska former som övergeneraliseras. När barnet sedan har uppfattat att formerna inte används vid alla ord återgår det till den ursprungliga och korrekta formen. Detta ses tydligt i svenskans imperfektform av till exempel ordet springa. Barnet går från *sprang*, övergeneraliserar därefter till *springde* och återgår sedan till *sprang*. Håkansson och Nettelblatt (1996) framför i sin studie att barn oftast följer det ordföljdsmonster som de vuxna i deras omgivning använder. De områden inom syntax som utvecklas senare i barnets språkproduktion är enligt Håkansson och Hansson (2007) dels negationens placering, som i svenskan kan ha flera möjliga placeringar beroende på vad som är i fokus för negationen, dels bisatser som hos svensktalande barn inte alls produceras i den tidiga fasen av barns språkutveckling.

Språkförståelse har länge varit ett relativt outforskat ämne inom språkforskning då mycket av fokus har lagts på forskning om språkproduktion. Golinkoff och Hirsch-Pasek (1996) beskriver i sina studier en modell för barns utveckling av språkförståelse, den så kallade *samstämmighetsmodellen*, coalition model. Utvecklingen sker enligt denna modell i tre faser. De beskriver vilka ledtrådar barnet i varje fas använder sig av för att förstå. I fas I, som infaller vid 4 till 9 månaders ålder, är det prosodin som ger mest information till barnet. Vid slutet av denna fas börjar barnet förstå vissa specifika ord. Vid 9-24 månaders ålder går barnet in i fas II och där är det semantiken som ger barnet flest ledtrådar. Barnet börjar förstå enstaka ord och även satsförståelsen börjar utvecklas men förståelsen är starkt kopplad till *här och nu*. Under fas III är det ordföljden, alltså syntax, som ger mest information till barnet. Detta sker vid 24-36 månaders ålder och är då mindre beroende av *här och nu* och barnet börjar få grepp om grammatiska relationer. Redan före 4 års ålder förstår barn prepositioner såsom *i* och *på*. När barnen blir äldre utvecklas den spatiala förmågan och vid 5 års ålder kan barnen tolka orden utifrån en annan individs perspektiv. Då förstår de även prepositionerna *framför* och *bakom* (Håkansson, 1998). Förståelsen av pronomen anses vara svår för barn upp till 6 års ålder (Spencer, Smits & Henriks, 2009). Det är bland annat svårare för 4-åringar att förstå reflexiva pronomen i tredje person till exempel ”Han matar *sig själv*” än personliga pronomen i tredje person ”Han matar *henne*”.

De barn som inte följer den typiska utvecklingen beskriven ovan kan få diagnosen *språkstörning*. Detta gäller de barn vars språkutveckling ligger avsevärt efter jämnåriga barns utveckling (Leonard, 1998). Ett barn med en språkstörning kan ha problem inom en eller flera av de språkliga domänerna. Nettelblatt och Salameh (2007) beskriver att typiska lexikala problem är att barnet har ett litet ordförråd eller har svårt med ordmobilisering. Studier gjorda på svenskspråkiga barn med språkstörning har visat att dessa barn har signifikant fler morfologiska fel än barn med typisk grammatisk utveckling (Hansson & Nettelblatt, 1990; 1995). Typiska morfologiska förenklingar hos svenska barn är utelämnningar av ordböjningar, främst verbböjningar. Syntaktiska problem kan till exempel visa sig genom att barnet använder rak ordföljd istället för omvänd. Språkliga problem kan visa sig både i ett barns språkproduktion och/eller förståelse (Bishop, 1997).

Vid normal språkutveckling föregår den språkliga förståelsen produktionen. Ofta förstår ett barn ett mycket större antal ord än vad det kan producera (Golinkoff och Hirsh-Pasek, 1996). Brister i det auditiva arbetsminnet kan påverka språkförståelsen genom att barnet får svårt att hålla en ljudsekvens i minnet en längre tid vilket medför att ljudsekvensen inte hinner relateras till den mentala representationen av ordet (Leonard, 1998). Språkförståelsen kan också vara nedsatt på grund av bristande ordförråd, pragmatisk förmåga och/eller grammatisk förmåga. Enligt Bishop (1997) innebär lexikal förståelse att kunna koppla flera språkljud till en bestämd betydelse och på så vis känna igen ord. I många språk har morfologin en stor betydelse. Så är också fallet i svenskan där till exempel genus- och pluralmarkering används. I den amerikanska definitionen av Specific Language Disorder understryks svårigheter med den grammatiska morfologin (Leonard & Eyre, 1996). Studier på engelskspråkiga barn har visat att språkstörda barn har speciellt svårt att uppfatta ändelser och funktionsord. Detta kan bero på att sådana morfem är korta och obetonade. Vidare kan samma morfem ha flera olika grammatiska funktioner vilket kan leda till förståelseproblem (Savage-Rumbaugh, Murphy, Sevcik, Brakke, Williams, Rumbaugh, 1993). Detta kan illustreras med ett exempel i svenskan där ljudsekvensen /en/ dels kan förekomma som en bestämdhetsmarkör till ordstammen i ordet "hunden" men också kan utgöra en böjning som i "fåren" där den markerar plural. Grammatiska förståelseproblem kan även ha att göra med ordföljd och hur meningar byggs upp av satser. Hansson och Nettelblatt (1995) beskriver att forskning har visat att svenska barn med språkstörning har större förståelseproblem med ordföljd än vad engelsktalande barn har. Förståelseproblem på grund av grammatiska brister kan vara svåra att upptäcka. En person med nedsatt grammatisk förmåga men med opåverkad ordförståelse skulle kunna förstå stora delar av talat språk genom att kombinera ordkunskap med sunt förnuft för att förstå vad som sagts. För att upptäcka grammatiska förståelseproblem är det således viktigt att kliniskt kunna testa språkförståelse (Bishop, 1997).

Språkförståelsetest är utformade för att se om testpersonen förstår olika språkliga strukturer. Golinkoff och Hirsh-Pasek (1996) diskuterar tre argument för att testa språkförståelse. Det första argumentet är att barnets språkliga kompetens kan ligga på en annan nivå än vad som visas då barnets produktion testas. För det andra kan förståelsen ge en tydligare bild av den språkliga inlärningsprocessen genom att visa vilka strukturer ett barn har tillägnat sig och för det tredje är testning av förståelse ofta lättare att styra än vad testning av produktion är. Man kan skapa situationer där barn får agera genom att peka på bilder eller manipulera föremål istället för att producera språk och kommer på så sätt bort från språkliga performansproblem. Nettelblatt (1996) beskriver strategier som används vid språkförståelsetestning. *Utpekning* som innebär att testpersonen får peka på ett föremål eller en bild, *agerande* som innebär att testpersonen istället får visa hur man gör något och *bedömning* som innebär att testpersonen får bedöma om ett yttrande är rätt eller fel. Golinkoff och Hirsh-Pasek (1996) nämner att utpekning och agerade är de två vanligaste strategierna.

Det är vanligt förekommande att test översätts från ett språk till ett annat då det är både snabbare och mer ekonomiskt att översätta ett redan utformat test än att utforma ett nytt test från grunden. En annan anledning är att sådana test kan användas i studier där två eller flera nationer/språk ingår. Många väljer att kalla översättningen för *anpassning* av test då produkten inte bara ska vara så likvärdig ursprungsmaterialet som möjligt utan även anpassas till ett nytt språk och en ny kultur. Detta kan innebära både ändringar av uppgifterna i testet och ändringar i testförfarandet (Hambleton, 1993).

Bildbaserade språkförståelsetest som används i Sverige idag är bland andra: Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT-III) (Dunn & Dunn, 1997) som är ett amerikanskt test översatt till svenska som bedömer lexikalisk förmåga i ordklasserna substantiv, adjektiv och verb. Testet är utformat för åldrarna 2:6 år och till vuxen ålder i engelsk version och i Sverige normerat på förskolebarn samt årskurser 4, 6 och 9. Normeringen är gjord på både enspråkiga och flerspråkiga barn. Språkligt Impressivt Test för barn (SIT) (Hellquist, 1989) innehåller tio typer av grammatiska kontraster. Testet vänder sig till barn från 3:0 till 7:0 år. SIT är utformat på svenska och bygger på TACL. Test for Reception of Grammar 2 (TROG-2) (Bishop, 2003) är ett engelskt test översatt till svenska som innehåller åttio uppgifter som undersöker tjugo typer av kontraster i form av ordböjningar, funktionsord och ordföljd. Åldersintervall 4:0 till 16:0 år.

Test for Auditory Comprehension of Language (TACL) (Carrow, 1973) utformades för att undersöka barns förmåga att förstå strukturen i talat språk. Första standardiserade utgåvan av TACL utkom 1973. Denna version har översatts till svenska men har inte normerats. Efter revidering kom en omarbetad version, TACL-R (Carrow, 1985) och efter ytterligare bearbetning publicerades TACL-3 år 1999 (Carrow-Woolfolk, 1999). Inför normeringen av testet kontaktades logopederna runt om i USA som redan använde TACL-R. Detta resulterade i en grupp om 1102 barn från 24 olika delstater som representerade det amerikanska folket i stort vad gäller kön, ålder, etnicitet, geografiskt område, stad- och landsbygdsregioner, utbildningsnivå och funktionsnedsättning. TACL-3 är normerat på barn i åldrarna 3:0-9:11 år.

TACL-3 är bildbaserat och det är indelat i tre delar: Del 1: Vocabulary testar förståelse av ord i ordklasserna substantiv, verb, adjektiv och adverb. Del 1 består av 45 uppgifter som testar 11 olika grammatiska strukturer. Del 2: Grammatical morphemes testar med enkla meningar förståelse av de grammatiska morfemerna prepositioner, numerus och kasus gällande substantiv, numerus och tempus gällande verb, avledning och pronomen. Även det engelska noun/verb agreement testas, ett exempel är ordet *är* vilket kan översättas med både *is* och *are* beroende på person och numerus. Del 2 består av 46 uppgifter som testar 9 olika grammatiska strukturer. Del 3: Elaborated phrases and sentences testar förståelsen av syntaktiskt baserade ordrelationer, komplexa fras- och meningskonstruktioner som till exempel frågor, negationer, aktiva och passiva satser, direkt och indirekt objekt och inbäddade satser. Del 3 består av 48 uppgifter som testar 9 olika grammatiska strukturer. Hela TACL-3 består av sammanlagt 142 uppgifter varav 3 är exempeluppgifter som är till för att se att barnet har förstått hur testningen går till. Uppgifterna inom varje del är ordnade i stigande svårighetsgrad. Varje uppgift består av ett ord, en fras eller en mening som läses upp av testledaren. Barnet får titta på tre bilder och peka på den bild han/hon tycker stämmer bäst överens med yttrandet. Det är endast en av bilderna som kan vara rätt. De andra två bilderna visar antingen två grammatiska eller semantiska kontraster till yttrandet eller en kontrast och en distraktor. Alla tre delar påbörjas, men varje del avslutas då barnet har svarat fel på tre på varandra följande uppgifter (Carrow-Woolfolk, 1999).

Exempel på uppgifter är uppgift 15 i del 2, *He rode the bicycle*. Den första bilden visar en flicka som cyklar, den andra en pojke som cyklar och den tredje en pojke och en flicka som båda cyklar. Uppgiften har alltså i detta fall två grammatiska kontraster. I uppgift 22 i del 2, *I see the drummer*, visar den första bilden en pojke som sitter bakom ett trumset och trummar,

den andra en trumma och den tredje ett par trumstockar. Uppgiften har två semantiska kontraster. I uppgift 14 i del 1, *writing*, visar den första bilden en pojke som sitter och läser, den andra en man som blandar sallad och den tredje en flicka som skriver. Denna gång är det en semantisk kontrast och en distraktor.

TACL-3 är dels tänkt att användas för att upptäcka individer med svårigheter med språkförståelse. Det kan ge information om en individs svårigheter med ordförråd, morfologi, syntax och komplexa satser. TACL-3 är också konstruerat för att ge en fingervisning om vilka grammatiska strukturer hos individen som kan behöva testas ytterligare och vad en intervention bör fokusera på. Testet används också som ett verktyg för att mäta förändring av språkförståelse hos en individ från ett tillfälle till ett annat (Carrow-Woolfolk, 1999).

Språket har många beståndsdelar och alla dessa kan inte bedömas i ett enda test. Alla språktest är därför begränsade och kan behöva kompletteras med andra test. En översättning av TACL-3 skulle möjligen kunna ge logopederna i Sverige ett nytt instrument att undersöka barns grammatiska språkförståelse med. Studiens syfte är alltså att skapa en översättning och ta reda på om en översättning av TACL-3 kan bidra med att ge ytterligare information om barns språkförståelse till de bildbaserade förståelsetest som används i Sverige idag. Frågeställningar som ligger till grund för föreliggande studie är:

- Vilka ändringar behöver göras för att översättningen ska bli funktionell och relevant utan att alltför mycket frångå originalet?
- Följer översättningen en stigande svårighetsgrad i respektive deltest?
- Finns det någon skillnad i resultat vid en jämförelse mellan deltagarnas svar och resultaten i den amerikanska normeringen?
- Vilka grammatiska strukturer kan testas vid en svensk översättning av TACL-3?
- Är det någon skillnad mellan de grammatiska strukturer som testas i TACL-3 och de som testas i de ovan nämnda förståelsetesterna?

Metod

Initial översättning

Alla uppgifter i testet översattes av författarna som har svenska som modersmål och är väl förtrogna med det engelska språket. Då testuppgifterna översattes beaktades först de lingvistiska strukturer som undersöks i det amerikanska originaltestet. Därefter anpassades i några fall testuppgifterna till för svenska språket relevanta strukturer. Kongruensen mellan bilder och meningar kontrollerades fortlöpande under arbetet. Under den initiala översättningen fattades ett par generella beslut, det vill säga beslut som skulle gälla för hela testet. Dessa var att verb i presens particip skulle översättas i verbformen presens och att i de uppgifter *the lady* användes skulle det översättas med *kvinnan*. Till en uppgift byttes målbild: *The fish is eating* (del 2, uppgift 31). Bilderna visar; A: en man sitter och äter en fisk, B: tre fiskar äter mask, C: en fisk äter mask (målbild). Då översättningen *fisken äter* passar in på två av bilderna valdes den passiva verbformen *fisken äts* och bild A blev ny målbild.

Återöversättning. För att granska den initiala översättningens kvalitet återöversattes den tillbaka till källspråket av en extern tvåspråkig översättare. Därefter gjordes enstaka förändringar utifrån den information som framkom vid återöversättningen. Här redovisas ett par av de uppgifter där återöversättningen gav information inför revidering. *Perilous* (del 1, uppgift 41) översattes initialt ordet till *riskabelt* och återöversattes till *risky*. Orden *perilous* och *risky* är visserligen synonyma men tolkades ändå av författarna som olika svåra, varför en svårare synonym till ordet *riskabelt* eventuellt borde hittas. "*Max should not be in the car*", *said mother* (del 2, uppgift 35) översattes initialt till "*Max skulle ju inte vara i bilen*", *sa*

mamma och återöversattes till "*Max was not supposed to be in the car*", *said mother*. Återöversättningen gav här information om att ordet *should* kanske borde översättas med något annat ord.

Förtest. Ett förtest gjordes på två barn i åldrarna 10 och 12 år för att upptäcka oförutsedda svårigheter eller felaktigheter och för att se att testet var genomförbart med den svenska översättningen. Testet genomfördes i sin helhet oberoende av mängd felsvar.

Reviderad översättning. Förtest och inledande lingvistisk granskning, som beskrivs nedan, ledde till en reviderad översättning inför pilotstudien. Beslut om övergripande ändringar, som alltså gäller hela testet, fattades. Ett sådant beslut var att stava *de* och *dem* med talspråksenlig stavning (*dom*) för att underlätta uppläsningen för testledaren. Många uppgifter i ursprungsmaterialet är skrivna i imperfekt utan att fokus ligger på att testa denna verbform. För att undvika missförstånd och onödigt bryderi för den som testas valdes presensformen generellt, förutom i de uppgifter som testar just imperfektformen av verb. Denna ändring förändrade alltså inte den grammatiska struktur som avsågs att testas. I den reviderade översättningen skapades två versioner av testmaterialet då ytterligare alternativ behövde prövas på några uppgifter för att undersöka vilket som passade bäst med tanke på placering och ökning av svårighetsgrad. De två versionerna kallades A och B. Version A innehöll det alternativ som av författarna ansågs vara svårast och version B innehöll det lättare alternativet. De delar som fick två versioner av uppgifter var del 1: Lexikon och del 3: Komplexa meningar. Ingen av uppgifterna i del 2: Morfologi fick två versioner. I del 1 var det 7 uppgifter som prövades i två versioner (tabell 1). Vad gällde uppgift 43, *finishing*, ansåg författarna att målbilden var något otydlig. Bilderna visade; A: en pojke som låg och tittade på sitt färdiga sandslott, B: en pojke som grävde i sanden, C: en pojke som höll på att bygga ett sandslott (målbild). För att förtydliga målbilden valdes att infoga en röd flagga i handen på pojken i en av de två versionerna av testmaterialet: *avslutar* (utan flagga) och *avslutar* (med flagga).

Tabell 1

De uppgifter som prövades i två versioner i del 1.

Del 1, uppgift:	Engelska ordet	Version A	Version B
16	fast	fort	snabb
37	fragile	bräcklig	ömtålig
38	modular	hopfogade	sammansatta
40	round	rund	kub, byte av målbild
41	perilous	våghalsigt	riskabelt
43	finishing	avslutar, utan flagga	avslutar, med flagga
45	descending	stigande, byte av målbild	nedstigande

I del 3 var det 10 uppgifter som fick två alternativ (tabell 2). Till exempel uppgift 14, *It's not round*. Bilderna visar; A: en sol, B: ett tält (målbild), C: en boll.

Tabell 2

De uppgifter som prövades i två versioner i del 3.

Del 3, uppgift:	Engelska meningen	Version A	Version B
14	It's not round	<i>Den är inte rund</i>	<i>Den här saken är inte rund</i>
15	The lady is eating a banana and the man is drinking milk	Kvinnan äter en banan och mannen dricker <i>juice</i>	Kvinnan äter en banan och mannen dricker <i>något</i>
16	The lady who was standing on the corner by the hamburger stand called to the taxi driver who was driving by	Kvinnan som står på trottoaren vid <i>gatuköket</i> ropar på taxichauffören som kör förbi	Kvinnan som står på trottoaren vid <i>kiosken</i> ropar på taxichauffören som kör förbi
20	The man spoke to the little girl's mother, who was in the car	Mannen pratar med <i>den lilla flickans mamma</i> som är i bilen	Mannen pratar med <i>mamman</i> som är i bilen
26	The dog that bumped into the cat was chased by the squirrel	Hunden som stöter till katten <i>jagas</i> av ekorren	Hunden som stöter till katten <i>blir jagad</i> av ekorren
29	He couldn't reach it even though he was tall	Han kan inte <i>nå</i> trots att han är lång	Han kan inte <i>nå upp</i> trots att han är lång
31	The dog is chased by the boy	Hunden <i>jagas</i> av pojken	Hunden <i>blir jagad</i> av pojken
33	She wanted a blouse; however, she got a skirt	Hon ville ha en blus, <i>men</i> hon fick en kjol	Hon ville ha en blus; <i>istället</i> fick hon en kjol
38	Having put her coat in the closet, she took off her shoes	Efter att ha hängt sin kappa i garderoben, <i>tog</i> hon av sig skorna	Efter att ha hängt sin kappa i garderoben, <i>tar</i> hon av sig skorna
44	If her mother had not baked a cake, she would not have gone to the party	Om hennes mamma inte hade bakat en kaka, skulle hon inte ha gått på kalaset	Om hennes mamma inte hade bakat en kaka till kalaset, skulle hon inte ha gått

De två alternativ som valdes var *Den är inte rund* och *Den här saken är inte rund*. I uppgifterna 26 och 31 valdes att pröva svenskans båda passivum för att kontrollera svårighetsgraden. I uppgift 38, *Having put her coat in the closet, she took off her shoes*, valdes två alternativ för att undersöka svårighetsgrad: imperfekt (*tog*) och presens (*tar*).

Pilotstudie

Deltagare

Deltagarna i pilotstudien var 32 elever på en skola i centrala Göteborg. Nio elever i förskoleklass, 17 elever i årskurs 2 och sex elever i årskurs 5. Ett föräldrabrev med information om pilotstudien, förfrågan om deltagande och en enkät med frågor rörande flerspråkighet, byte av modersmål, hörsel, kontakt med logoped eller talpedagog, språkstörning/språkförsening och dyslexi delades ut till en klass i varje av dessa tre årskurser. De elever vars föräldrar gav sitt samtycke till testning deltog i pilotstudien. De frågor i föräldraenkäten som besvarades jakande var frågorna om flerspråkighet. Svaren visade att det i förskoleklassen var 3 av 9 deltagare och i årskurs 2 var det 6 av 17 deltagare som var flerspråkiga. I årskurs 5 var ingen deltagare flerspråkig. En av de enspråkiga deltagarna hade bytt modersmål under sina första levnadsår och två deltagare hade inte svarat på frågorna och räknades därför inte som flerspråkiga.

Material

Test for Auditory Comprehension of Language -3: Bildmaterial och översatt testblankett i två versioner, blankett A och blankett B.

Procedur

Barnen testades i skolmiljö av översättarna under veckorna 6 och 8 vårterminen 2011. Testningen utfördes enskilt med en testledare och ett barn närvarande och tog cirka 15-20 minuter per barn att genomföra. Instruktioner som barnen fick var att lyssna noga, titta noga på bilderna och att peka på den bild som stämmer bäst överens med det som sägs. Eleverna blev informerade om att de fick lov att ändra sig. Under testets gång gavs chans till paus och tre deltagare i årskurs 2 fick ett par minuters paus. Vid efterfrågan upprepades ordet eller meningen ordagrant. Testet genomfördes i sin helhet istället för att avbrytas efter tre på varandra följande felsvar. Hälften av deltagarna testades med version A och hälften med version B. Deltagarna kodades i löpande numrering från 1-32. Ojämna siffror fick testblankett version A, jämna version B. Båda testledarna använde båda versionerna för att utesluta att enskilt förfaringssätt påverkade utfallet av undersökningen. En av uppgifterna i del 1 (uppgift 45) utvärderades i två versioner först efter att årskurs 2 redan genomgått testningen. Det ansågs behövas en alternativ version av uppgiften med hänvisning till testets ökande svårighetsgrad. Uppgiften prövades därmed med två versioner endast i årskurs 0 och årskurs 5. Under testets gång noterades den bild barnet pekade på, bild A, B eller C. I TACL-3:s testmanual står beskrivet att testledaren endast ska anteckna om svaret är rätt eller fel. Genom att skriva ner vilken bild barnet pekade på kunde eventuellt ytterligare information inhämtas om eventuella tillkortakommanden i översättningen.

Databearbetning

Alla data fördes in i SPSS (Statistical Package for Social Science) version 19 för bearbetning. Deskriptiva data såsom medeltal av råpoäng för deltagarnas resultat av TACL-3 noterades klassvis för att jämföras med den amerikanska normeringen på deltagare i jämförbara åldrar. De amerikanska deltagarnas värden var i manualen presenterade i tre-månaders intervall och fick därför ett lägsta och högsta medelvärde vid jämförelsen (tabell 4). Procent rätt och fel för varje uppgift och varje version noterades för alla deltagare som en gemensam grupp. De uppgifter som prövats i två versioner jämfördes med varandra för att se om de olika versionerna gav olika resultat. Eftersom den amerikanska originalversionen av TACL-3 har ett tak på tre felsvar noterades även de kluster på tre felsvar som sågs i pilotstudiens deltagares resultat. Detta gjordes för att undersöka vilka deltagare som skulle fått avbryta testningen och var i testet de skulle fått avbryta. Om testuppgifterna ökade i svårighetsgrad eller ej undersöktes genom beräkning av procent felsvar för alla deltagare i pilotstudien med hjälp av Microsoft Excel (2010). Detta gjordes för varje version av de tre delarna i testet och en linjär trendlinje skapades för vart och ett av dessa resultat. En linjär trendlinje visar om värden ökar eller minskar i jämn takt. Värdet på koefficienten (R^2) ligger mellan 0 och 1, så om mätpunkterna ligger perfekt utmed linjen blir $R^2=1$. Ju högre värde desto jämnare ökning. Författarna granskade därefter diagrammen för att upptäcka eventuella uppgifter som stod ut i procent felsvar i förhållande till dels de omkringliggande uppgifterna, dels den stigande svårighetsgraden.

Lingvistisk granskning och slutgiltig översättning

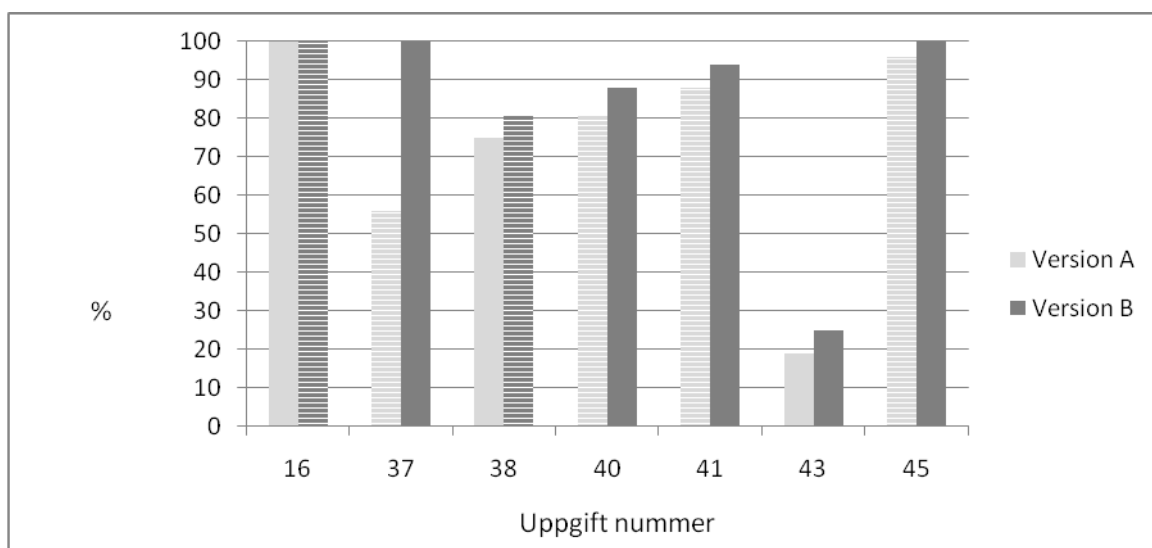
Den lingvistiska granskningen utfördes i två steg. I det första steget, som gjordes efter den initiala översättningen, diskuterades arbetet med en adjunkt i svenska och engelska och en lågstadielärare. Dels diskuterades översättningen, dels vilka grammatiska strukturer som testades i de olika uppgifterna och om testets svårighetsgrad var stigande. Varje uppgift beskrevs i grammatiska termer för att skapa en överblick över vad som testas i de respektive språken. Till detta användes Modern engelsk grammatik (Svartvik & Sager, 1981), Språkets struktur, betydelse och användning (Sjöström, 2006), Svenska akademiens ordlista (Gellerstam, 1986) och Modern engelsk svensk och svensk engelsk ordbok (Daniel, 1986). Det andra steget av den lingvistiska granskningen ägde rum efter att pilotstudien var avklarad och ett utkast till den slutgiltiga översättningen var utformat. Den lingvistiska granskaren var denna gång en doktorand i lingvistik på Göteborgs Universitet med bakgrund som logoped och uppgiften var att granska dels översättningen, dels den lista över grammatiska strukturer som arbetats fram under översättningen. Förslag till ändringar gavs och togs i beaktande.

Utifrån analys av resultaten från pilotstudien och den lingvistiska granskningen valdes vilken översättning som författarna ansåg bäst lämpad. En slutgiltig lista av grammatiska strukturer togs fram och en jämförelse gjordes med de strukturer som testas i de ovan nämnda bildbaserade förståelsetesten som används i Sverige idag.

Resultat

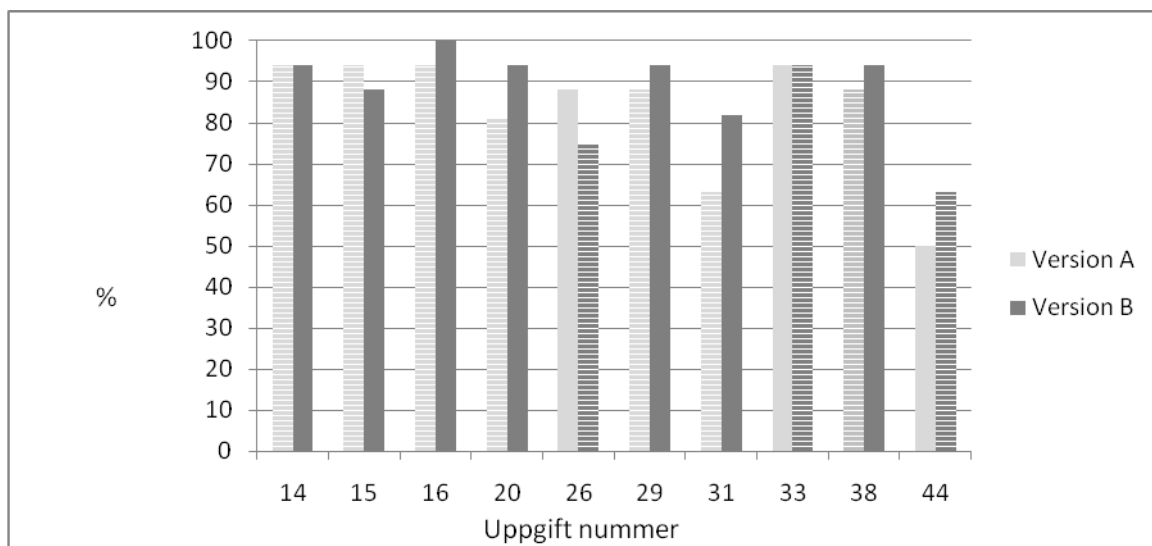
Vilka ändringar behöver göras i översättningen?

Jämförelse mellan version A och version B. Samtliga uppgifter i del 1 i version B hade lika många eller fler korrekta svar som version A (figur 1).

Figur 1. Procent korrekta svar i de uppgifter i del 1 som hade två versioner. De uppgifter som valdes till den slutgiltiga översättningen är här markerade med ränder. I uppgift 43 valdes ett helt nytt alternativ.

Version B hade fler eller lika många korrekta svar som version A i 8 av de 10 uppgifterna i del 3 (figur 2). Version B ansågs av författarna vara den lättare av de två versionerna. De uppgifter där förhållandet var omvänt var uppgift 15, A: *Kvinnan äter en banan och mannen dricker juice* och B: *Kvinnan äter en banan och mannen dricker något* och uppgift 26, A: *Hunden som stöter till katten jagas av ekorren* och B: *Hunden som stöter till katten blir jagad av ekorren*. I dessa två uppgifter verkar alltså version A vara den lättare av de två versionerna.

Figur 2. Procent korrekta svar i de uppgifter i del 3 som hade två versioner. De uppgifter som valdes till den slutgiltiga översättningen är här markerade med ränder.

Slutgiltig översättning. De principer som följdes vid det slutgiltiga valet av översättning var att så långt som möjligt följa en stigande svårighetsgrad. I de fall detta inte var möjligt gjordes översättningen enligt principen att testa grammatiska strukturer som är relevanta för det svenska språket oberoende av placering i deltesten. För att förtydliga vissa uppgifter och undvika tvetydighet valdes att med hjälp av fetstil betona vissa ord. Detta underlättar för

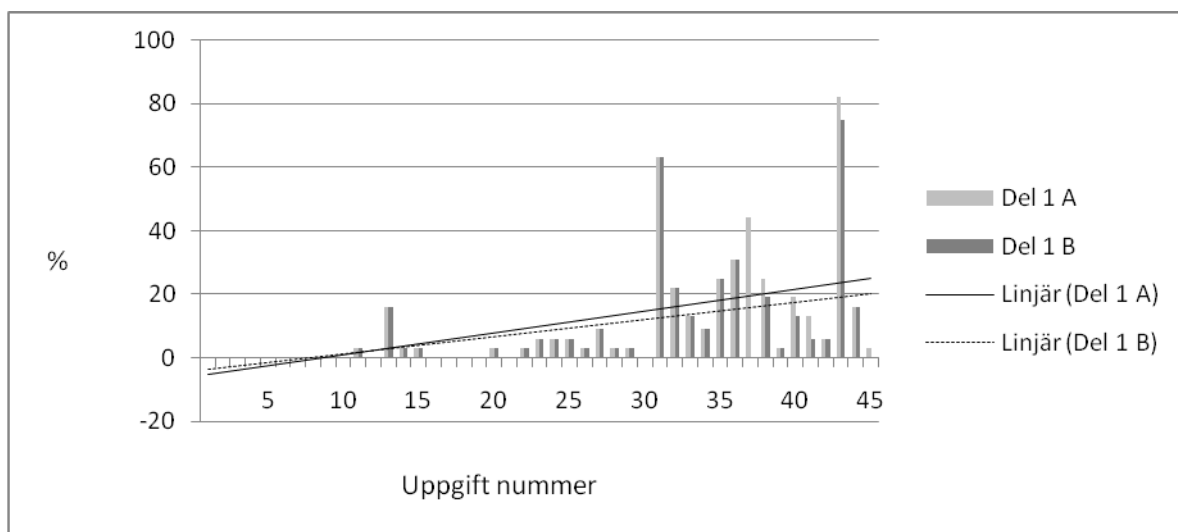
testledaren då denne inte behöver tveka inför hur uppgiften bör läsas upp. Dessa uppgifter var i del 2, uppgift 35, *Max borde inte vara i bilen*, uppgift 41, *Hon skulle ha hoppat* och uppgift 43, *Hon kunde ha sprungit loppet*. I del 3 var de uppgifter där enstaka ord skrevs i fetstil uppgift 19, *Hon vill **inte** hålla clownen i handen*, uppgift 32, *Innan hon hoppar i poolen, vinkar flickan till sin mamma* och uppgift 45, *Antingen gungar flickan **eller** pojken*.

I de uppgifter som hade två versioner valdes ett av de båda alternativen i alla uppgifter utom en (figurer 1 och 2). Uppgift 43 i del 3, som vid teststillfället var *avslutar*, ändrades till *avslutat* i den slutgiltiga översättningen.

Eftersom den grammatiska strukturen *passiv form* på engelska endast kan bildas på ett sätt, det vill säga *be* + perfekt particip. Däremot kan den svenska formen bildas på två sätt, antingen med *bli* + perfekt particip eller med suffixet *-s*. I den tredje delen av TACL-3 testas den passiva formen i två uppgifter. Istället för att välja ett av de två svenska sätten att bilda formen på valdes båda två att testas.

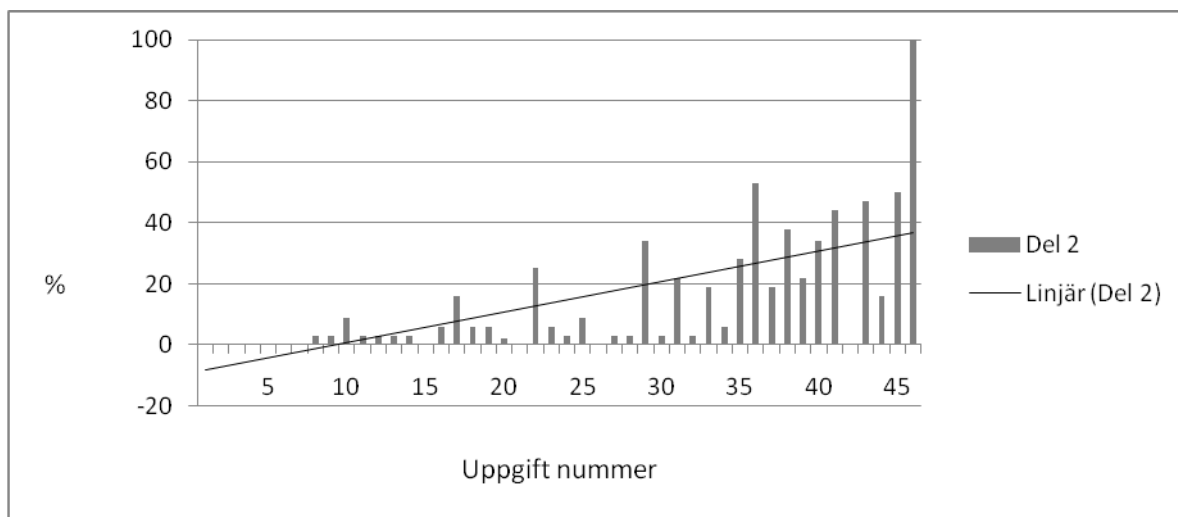
Följer översättningen en stigande svårighetsgrad i respektive deltest?

Stigande svårighetsgrad. De linjära trendlinjerna för båda versionerna i del 1 visade att svårighetsgraden följde en ökande trend (figur 3) men med ett ganska lågt R^2 -värde i båda versionerna (A: $R^2=0,29$ och B: $R^2=0,21$). Uppgift 13, 31, 37a och 43a+b noterades av författarna ha ett högt antal felsvar i förhållande till de omkringliggande uppgifterna och/eller utifrån vilken plats de hade i deltestet. Uppgift 30 hade inga felsvar och 37b, 39, 42 och 45a+b noterades ha ett lågt antal felsvar.

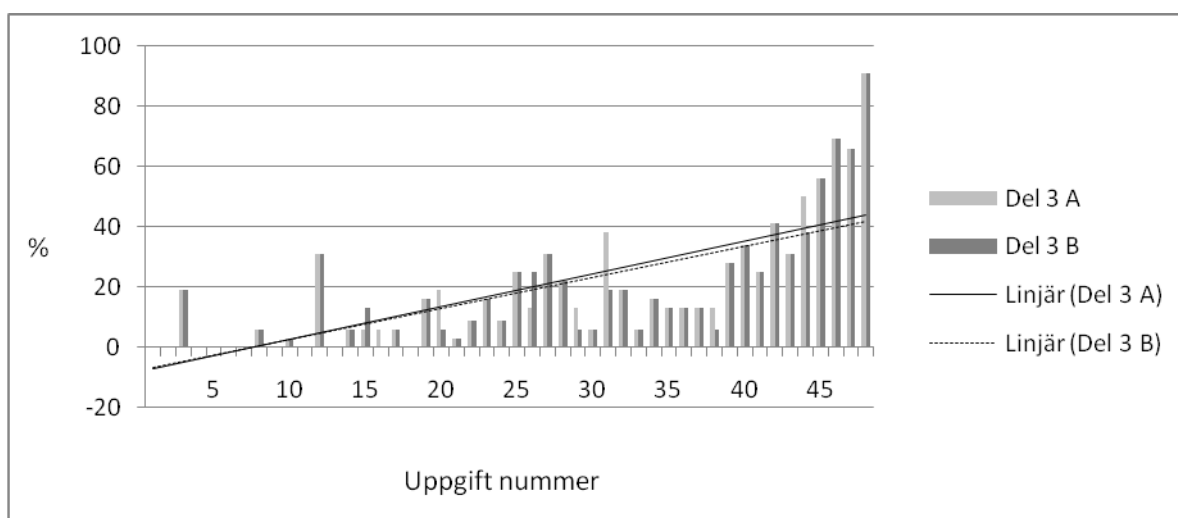
Figur 3. Procent felsvar givna av 32 deltagare i alla uppgifter i del 1, båda versionerna. I uppgift 16, 37, 38, 40, 41 och 42 består A- och B-grupperna av 16 deltagare vardera. I uppgift 45 består A-gruppen av 24 deltagare och B-gruppen av 8 deltagare.

Den linjära trendlinjen visade att svårighetsgraden i del 2 följde en ökande trend (figur 4). Svårighetsgraden ökade något mer än i del 1 och var jämnare ($R^2= 0,45$). Uppgift 10, 17, 22, 29, 36 och 46 noterades på grund av ett högre antal felsvar gentemot de omkringliggande uppgifterna samtidigt som de visade en perfekt ökning av svårighetsgrad. Vidare noterades uppgifterna 21, 26, och 42 då de inte hade några felsvar.

Figur 4. Procent felsvar givna av 32 deltagare i alla uppgifter i del 2.

De linjära trendlinjerna för version A och version B i del 3 visade att svårighetsgraden även i denna del följde en ökande trend (figur 5). Den ökade något mer än i del 2 och var ytterligare något jämnare för båda versionerna (A: $R^2=0,55$ och B: $R^2=0,52$). De uppgifter som noterades på grund av höga felsvarsantal var uppgift 3 och 12. De uppgifter som noterades på grund av låga felsvarsantal var uppgifterna 29, 30, 33 och 35 - 38.

Figur 5. Procent felsvar givna av 32 deltagare i alla uppgifter i del 3, båda versionerna. I uppgift 14, 15, 16, 20, 26, 29, 31, 33, 38 och 44 består A- och B-grupperna av 16 deltagare vardera.

Felsvarstak. I den ursprungliga versionen av testet beskrivs testförfarandet på så vis att deltest skall avbrytas efter tre på varandra följande fel. Tabell 3 visar hur pilotstudiens resultat hade blivit om dessa anvisningar hade följts. I del 1 var det två deltagare i förskoleklass och i del 2 fyra deltagare i förskoleklass som skulle ha fått avbryta testningen av delen. I del 3 var det åtta deltagare i förskoleklass och sju deltagare i årskurs 2 som skulle ha fått avbryta testningen. Alla deltagare i årskurs 5 skulle ha fått genomföra hela testet. Efter att ha kontrollerat om de båda versionerna kunde ha påverkat deltagarnas felsvarskluster kunde endast ett sådant resultat noteras. En deltagare hade tre fel i rad på uppgifterna 43, 44 och 45 i del 3. Uppgift 44 fanns i två versioner varav deltagaren fick version B, som räknades som den

lättare av de två versionerna, vilket kunde tyda på att det inte hade påverkat resultatet om version A hade givits i stället.

Tabell 3

Antalet deltagare i varje årskurs som skulle ha fått avbryta de olika deltesteten om tak på tre fel i rad användes och vilken deras sista uppgift i testet i så fall skulle ha varit.

TACL-3	Avbrutet årsk. 0	Sista uppgift	Avbrutet årsk. 2	Sista uppgift	Avbrutet årsk. 5	Sista uppgift
Del 1	2 av 9 deltagare	33 (2st)	-	-	-	-
Del 2	4 av 9 deltagare	19, 40, 41, 45	-	-	-	-
Del 3	8 av 9 deltagare	23, 27, 42, 43, 44(2st), 45, 47	8 av 17 deltagare	29, 32, 46(3st), 47(3st)	-	-

Finns det någon skillnad i resultat mellan deltagarnas svar och resultaten i den amerikanska normeringen?

Medeltal av råpoäng. Vid en jämförelse av råpoängen sågs de svenska barnens resultat ligga något högre än de amerikanska barnens resultat i del 1 och 2 för förskoleklassen (årsk 0) och i del 1 och 3 för årskurs 2 (tabell 4).

Tabell 4

Pilotstudiens deltagares medeltal av råpoäng per deltest för varje årskurs i förhållande till den amerikanska normeringens råpoäng, som redovisas i två jämförbara åldersgruppers respektive resultat.

TACL-3	Årsk 0		Årsk 2		Årsk 5	
	6:2-7:1 (Sv)	6:0-7:0 (Am)	8:2-9:1 (Sv)	8:0-9:0 (Am)	11:2-12:1 (Sv)	>9:9 (Am)
Del 1: Lexikon	39,1	33-37	41,7	39-41	42,7	>42
Del 2: Morfologi	35,6	27-35	40	39-41	43	>42
Del 3: Komplexa meningar	33,8	27-36	40,5	38-40	42,5	>41

Vilka grammatiska strukturer kan testas vid en svensk översättning av TACL-3?

Lingvistisk granskning. Resultatet av den lingvistiska granskningen blev en sammanställning av de grammatiska strukturer som testas i de 3 deltesten (tabell 5, 6 och 7). I del 1 testas 11 grammatiska strukturer, i del 2 testas 18 och i del 3 testas 9 olika grammatiska strukturer.

Totalt testar den översatta versionen av TACL-3 38 typer av grammatiska strukturer i 139 uppgifter.

Tabell 5

De grammatiska strukturer som testas i del 1: Lexikon och i vilka uppgifter de testas.

Del 1: Grammatisk struktur	Uppgifter
Substantiv	1, 2, 3, 4, 11, 26, 32, 36, 42
Verb	7, 8, 10, 14, 17, 21, 23, 25, 39, 43*
Adjektiv/kvalitet:	
Färg	5, 6
Form	27, 40
Storlek	9
Relation	15, 29, 34*
Struktur	28
Tillstånd	16, 24, 37, 38, 41, 44, 45*
Adjektiv/kvantitet:	
Antal	12, 19, 22, 31
Volym	18, 20, 30
Position/riktning:	13, 33, 35

* uppgiften har bytt grammatisk struktur från engelska till svenska.

Tabell 6

De grammatiska strukturer som testas i del 2: Morfologi och i vilka uppgifter de testas.

Del 2: Grammatisk struktur	Uppgifter
Preposition	1, 2, 3, 7, 8, 10, 13, 17, 18
Pronomen:	
Personligt	5, 11, 12, 15, 21, 27, 44
Possessivt	20, 38, 46
Reflexivt	14
Demonstrativt	9
Substantiv numerus regelbunden:	
Singular	23, 25*, 33
Plural	6*, 19, 24*, 30*, 42*
Substantiv numerus oregelbunden:	
Plural	28
Substantiv kasus	45
Verb tempus:	
Presens	4,
Perfekt	32
Imperfekt	35, 37, 39, 40
Futurum	29, 36
Konditionalis	41, 43
Diates passiv	31*
Adjektiv komparation	16
Avledning med suffix	22, 34
Kvantifierande uttryck	26*

* uppgiften har bytt grammatisk struktur från engelska till svenska.

Tabell 7

De grammatiska strukturer som testas i del 3: Komplexa meningar och i vilka uppgifter de testas.

Del 3: Grammatisk struktur	Uppgifter
Fras	1, 2
Fråga	3, 5, 27, 30, 39
Negation	4, 11, 12, 14, 19
Diates:	
Aktiv	7, 17
Passiv	31
Direkt/indirekt objekt	23, 25
Samordning	6, 8, 9, 15, 33, 35, 45
Underordning	10, 18, 21, 22, 24, 29, 32, 37, 38, 41, 43, 44, 48
Inbäddad	13, 16, 20, 26, 28, 34, 36, 40, 42, 46, 47

Är det någon skillnad mellan de grammatiska strukturer som testas i TACL-3 och de som testas i PPVT-III, Nya SIT och TROG-2?

TACL-3 testade fler strukturer än de andra bildbaserade förståelsetest det jämfördes med (tabell 8).

Tabell 8

De bildbaserade förståelsetest som används mest i Sverige idag samt TACL-3, testens författare, vad de testar, vilken teststrategi som används i testen och för vilken ålder testet är utformat.

Test	Författare	Testar	Strategi	Utformat för åldrar
PPVT-III	Dunn & Dunn	204 uppgifter Substantiv, adjektiv, verb	Utpekning 1/4 bilder	2:6 – till vuxen ålder
Nya SIT	Hellquist	40 uppgifter 10 typer av grammatiska strukturer	Utpekning 1/3 bilder	3:0 – 7:0
TROG-2	Bishop	80 uppgifter 20 typer av grammatiska strukturer	Utpekning 1/4 bilder	4:0 – 16:0
TACL-3	Carrow-Woolfolk	139 uppgifter 38 typer av grammatiska strukturer	Utpekning 1/3 bilder	3:0 – 9:11

Diskussion

TACL-3 rymmer ett stort antal uppgifter inom de tre olika grammatiska domänerna lexikon, morfologi och komplexa meningar. I originalversionen avbryts ett deltest när barnet svarat fel på tre på varandra följande uppgifter. Därefter påbörjas nästa deltest enligt samma testförfarande. Detta gör att alla tre grammatiska domäner bedöms vid ett och samma tillfälle även om barnet inte klarar att genomföra testet i sin helhet. En översättning av TACL-3 tillför en möjlighet att testa andra grammatiska strukturer utöver de som testas i de bildbaserade förståelsetest som används i Sverige idag.

Vid en närmare jämförelse mellan översättningen av TACL-3 och översättningen av PPVT-III ses att båda testen bedömer lexikon i ordklasserna substantiv, adjektiv och verb. TACL-3 undersöker inte dessa ordklasser i lika stor utsträckning som PPVT-III då lexikon endast bedöms i 1 av de 3 deltesten. Utöver lexikon innehåller TACL-3 också uppgifter i de språkliga domänerna morfologi och komplexa meningar och kan därmed ge en bredare bild av testpersonens språkförståelse.

Vid jämförelsen mellan Nya SIT och översättningen av TACL-3 ses skillnader i bland annat testförfarande. Nya SIT ska av testledaren läsas upp som en saga och testar därmed lexikon i meningar vilket ger en minneskomponent i samtliga uppgifter. I TACL-3 testas lexikon med enskilda ord i 45 uppgifter och minneskomponenten kommer först senare i testet, främst i del 3. De grammatiska strukturer som testas i Nya SIT är substantiv, verb, adjektiv, adverb, pronomen, preposition, konjunktion, flera variabler, negation och räkneord i sammanlagt 40 uppgifter. Med underkategorier liknande dem i TACL-3 testas Nya SIT totalt 23 grammatiska strukturer. Det visar att TACL-3 även då testar fler grammatiska strukturer än vad Nya SIT gör.

De skillnader som ses vid jämförelsen mellan översättningarna av TROG-2 och TACL-3 är bland annat att TROG-2 testar färre grammatiska strukturer än TACL-3. Den största skillnaden ses inom morfologi som i TROG-2 testas i 20 uppgifter och i TACL-3 testas i ett helt deltest med 46 uppgifter. TACL-3 kan därför ringa in en testpersons eventuella morfologiska svårigheter mer ingående.

I jämförelsen mellan resultaten i pilotstudien och den amerikanska normeringens råpoäng visas att i några av deltesten, i några av åldrarna, ligger deltagarnas råpoäng i pilotstudien något högre än de amerikanska deltagarnas råpoäng. Detta kan tolkas som att den svenska översättningen har medfört att testet blivit lägre i svårighetsgrad och kanske därför inte bör användas på lika höga åldrar som den amerikanska versionen gör. Det är dock inte ovanligt att ett test som är översatt från engelska till svenska efter testning visar att de svenska barnen får något högre resultat. Ett sådant exempel är normeringen av TROG-2 för åldrarna 6:0-7:11 där resultaten visade att de svenska barnen i dessa åldersgrupper fick ett något högre resultat i jämförelse med de brittiska barnen, skillnaden var dock inte statistiskt signifikant (Eldblom & Sandberg, 2009). Ett annat exempel är en utvärdering av Action Picture Test gjord av Hildén och Roman Svantesson (2008) på förskolebarn i åldrarna 4:0 - 4:11. I föreliggande studie är skillnaden störst för förskolebarnen och då skillnaden inte syns lika tydligt i de högre åldrarna borde inte resultaten tyda på att översättningen medfört en sänkt svårighetsgrad.

En annan förklaring till skillnaden i råpoäng kan vara att det amerikanska urvalet representerade Nord Amerika i stort vad gäller bland annat socioekonomisk status, etnisk bakgrund och föräldrars utbildningsnivå. Det inkluderades även barn med funktionshinder. Pilotstudiens grupp var liten och innehöll barn från normalklasser i en skola i centrala Göteborg vilket kan innebära stora skillnader i till exempel socioekonomisk status jämfört med den amerikanska gruppen. Alltså skulle det vid en eventuell framtida standardisering vara bra att på liknade vis skapa grupper som representerar Sverige i stort.

Carrow-Woolfolk (1999) beskriver i manualen till TACL-3 att det som har bestämt den stigande svårighetsgraden i testet är hennes kliniska erfarenhet om barns tillägnande av olika grammatiska strukturer. Den amerikanska normeringen visar en hög korrelation mellan deltagarnas ålder och resultat. Föreliggande studie visar på att svårighetsgraden har en stigande trend i alla 3 deltest. Dock är R^2 -värdet i samtliga deltest lågt, vilket visar på en fluktuerande ökning. Detta kan förklaras med att vissa av uppgifterna har ett stort antal felsvar eller korrekta svar jämfört med de omkringliggande uppgifterna. För att få svårighetsgraden jämnt stigande skulle uppgifterna kunna placeras i den ordning, från lägst antal felsvar till högst, som deltagarnas resultat visat i pilotstudien. För att testuppgifterna skulle placeras i denna ordning skulle det behövas en ändring i testets bildmaterial men för att göra en så stor ändring skulle det behövas en större undersökning på långt fler barn för att få ett mer korrekt underlag.

Ett normerat engelskt test med ökande svårighetsgrad speglar hur de engelskspråkiga barnen tillägnar sig sitt språk. En översättning av ett test kan alltså ändra denna stigande svårighetsgrad. För att bevara svårighetsgraden är det därför viktigt att inte översätta testet bokstavligt (Brislin, 1986). Ett test som är översatt till svenska och ska ha stigande svårighetsgrad är TROG-2. Det översattes år 2007 vid Göteborgs Universitet och har därefter normerats på barn i Sverige. Under normeringarna har den stigande svårighetsgraden undersökts och det har visat sig att de block som var svårast för de svenska barnen inte var desamma som de som var svårast för de brittiska barnen (Carlsson & Oderstam, 2007, Adolfsson & Backelin 2008). Att svenska barn har svårt för andra grammatiska konstruktioner än engelsktalande barn skulle kunna vara en orsak till att den stigande svårighetsgraden i översättningen av TACL-3 blev så ojämn. Dock redovisas inte den stigande svårighetsgraden i originalets manual på ett för föreliggande studie jämförbart sätt, vilket gör att författarna inte vet hur mycket eller lite svårighetsgraden fluktuerade i den amerikanska normeringen.

I originalversionen av TACL-3 har det satts en gräns att ett deltest skall avslutas då deltagaren svarat fel på tre på varandra följande uppgifter. I pilotstudien kunde noteras att en sådan gräns för några deltagare skulle ha blivit missvisande vad gäller deras språkliga kunskaper då de svarat rätt på flertalet av de efterkommande uppgifterna. En fördel med ett tak på tre felsvar kunde tänkas vara att om barnet som testas har en språkstörning och tycker att uppgifterna är svåra och tappar orken på grund av det, så kan byte av deltest i tid ändå göra att testning i fler än ett deltest kan göras. Mycket tid avsattes för att testa de yngsta deltagarna då författarna räknade med att dela upp testningen på flera tillfällen för varje deltagare. Detta behövdes inte då deltagarna kunde hålla koncentrationen uppe under hela testtillfället. Då föreliggande studie visar att den stigande svårighetsgraden i deltesten är ojämn kan ett tak på tre felsvar vara alltför lågt. Ett alternativ för att komma runt problemet med den ojämnt stigande svårighetsgraden i översättningen och för att undvika att barns resultat blir missvisande var att undersöka hur utfallet skulle blivit med ett tak på 5 felsvar. Hade gränsen gått vid 5 felsvar i rad hade det varit en deltagare i förskoleklass som hade fått avbryta testningen, detta gällde alla de 3 deltesten. Denna deltagare verkar vara en så kallad outlier, ett barn som ligger lägre än sina jämnåriga klasskamrater vad gäller grammatisk förståelse. Deltagaren var inte flerspråkig så det var inte det som var orsaken till svårigheterna. Att höja taket kan göra att barn inte faller ut på grund av den ojämna svårighetsgradsökningen och det skulle kunna korrigeras att svårare uppgifter finns placerade tidigt i deltesten. Det finns också andra sätt att sätta en gräns på. Ett sådant sätt är att avbryta testningen efter ett antal fel inom loppet av ett visst antal uppgifter, till exempel 5 fel inom loppet av 8 uppgifter. Ett annat är att dela upp testet i block om ett antal uppgifter och avbryta testningen efter att testpersonen har haft minst ett fel i ett antal på varandra följande block. Om en sådan gräns alls bör finnas i en

svensk version av TACL-3 låter författarna vara osagt då detta behöver undersökas mer för att få reda på vilken gräns som är den bästa.

Att anpassa ett test från ett språk till ett annat, en kultur till en annan, kräver ofta ändringar av testuppgifter men kan också innebära ändringar i själva testförfarandet (Hambleton, 1993). De ändringar som gjorts i föreliggande studie är bland annat ändringar av grammatiska strukturer. Några av uppgifterna fick översättningar som gick långt ifrån källversionen. Då dessa ändringar gjorts har författarna efter att ha översatt uppgiften ordagrant kommit fram till att uppgiften inte är adekvat på svenska. Detta har bland annat berott på att den svenska meningen kan passa in på fler bilder än bara själva målbilden, att den grammatiska struktur som testats på engelska inte är relevant i det svenska språket eller att den översatta uppgiften blivit alltför lätt för sin placering i deltestet. För att på bästa sätt ta sig ur dessa svårigheter har ändringar gjorts såsom byte av målbild och att författarna fått pröva olika alternativ till en och samma uppgift. Några av uppgifterna fick ändringar som berodde på de språkliga och kulturella skillnader som finns mellan Amerika och Sverige. Dessa ändringar gjordes försiktigt så att den grammatiska strukturen som skulle undersökas blev påverkad så lite som möjligt. I del 3: Komplexa meningar var det också viktigt att hålla uppgifterna i översättningen ungefär lika långa som i originalet då detta kan spela roll som en minneskomponent i språklig förståelse (Carrow-Woolfolk, 1999). En generell ändring som gjorde att många av testets översatta uppgifter frångick originalet var att många av de uppgifter som på engelska var skrivna i imperfekt ändrades till presens i svenskan. Anledningen till att Elizabeth Carrow-Woolfolk valt att ha så många av uppgifterna i imperfekt, även om det inte var denna grammatiska struktur som testades, kan ha varit att hon kanske ville komma ifrån att använda hjälpverb i uppgifterna vilket skulle medfört extra information på engelska. I del 2 används imperfekt nästan genomgående även om bilderna visar något som är pågående. Ett exempel är uppgiften *The boys ran* (del 2, uppgift 6). Engelskans pågående form –ing skulle egentligen passa bättre till bilderna men skulle i så fall ha blivit *The boys are running*. Denna uppgift ska testa pluralformen av ett substantiv med böjningsmorfemet –s. Eftersom pluralformen inte böjs på samma sätt i svenskan kunde författarna göra ändringen och därmed göra uppgiften tydligare samtidigt som den grammatiska strukturen testades.

En begränsning i föreliggande studie var det låga antalet barn i pilotstudien. När resultaten tolkades togs detta i beaktande och för att undvika att dra slutsatser på en liten grupp som till exempel den i årskurs 5 som endast hade 6 deltagare valdes att slå ihop grupperna. De flesta av uträkningarna gjordes alltså på en blandad grupp med barn i olika åldrar för att utvärdera översättningen. Pilotstudien styrkte vissa föreställningar om svårighetsgrad, både vad gäller ord och bild och underlättade beslut om ordval för de uppgifter där tvekan förelåg om svårighetsgrad jämfört med plats i testet.

I föreliggande studie gjordes en bedömning av den initiala översättningens kvalitet genom en återöversättning. Det är en metod som kan användas för att utvärdera om källversionen och målversionen är likvärdiga (Hambleton, 1993). TACL-3 översattes inte ordagrant och en återöversättning kan ses som en metod som inte är ultimata för att granska en sådan översättning. Resultatet av återöversättningen förväntades dock inte att bli exakt som källversionen. Däremot förväntades den påvisa information om eventuell revidering av vissa uppgifter vilket också blev fallet.

Att 17 av uppgifterna fanns i två versioner kan möjligen ha påverkat pilotstudiens resultat då det medförde att respektive version prövades på hälften så många deltagare som de uppgifter som endast prövades i en version. Det ansågs ändå vara ett bra sätt att få information om hur de två versionerna fungerade i en testsituation.

Översättningen innehåller några uppgifter som av författarna inte känns helt tillfredsställande. Att ta bort uppgifter ur det befintliga testet kom aldrig att bli något

alternativ. Målet med anpassningen kom istället att bli att på bästa sätt översätta testuppgifterna utan att behöva ändra bildmaterialet.

Sammanlagt 9 av 32 deltagare var flerspråkiga. Ett bifynd i pilotstudien var att det i alla deltesten fanns uppgifter där alla eller de flesta som svarat fel var flerspråkiga. Huruvida flerspråkigheten spelade en roll i pilotstudien har inte studerats närmare. Grupperna är för små för att man ska kunna dra några slutsatser om detta. Dock anser författarna att det är viktigt att ta med den aspekten vid en eventuell framtida normering eller andra studier på TACL-3.

TACL-3 bedöms i slutändan att kunna ha ett värde som ett kompletterande test. Detta bedöms dock med försiktighet med tanke på pilotstudiens begränsade underlag och att översättningen inte provats i något kliniskt sammanhang. Författarnas förslag till kommande studier är att se över testförfarandet gällande felsvarstak och/eller uppgifternas ordningsföljd. Författarna tycker att det är önskvärt att en eventuell framtida normering görs på en blandad population så som den gjorts i originalversionen. Då bör även flerspråkiga barn inkluderas för att deras resultat skall kunna undersökas då det kan skilja sig från enspråkigas. Översättningen bör också användas i kliniska sammanhang för att undersöka hur ett barn med till exempel diagnosen språkstörning skulle klara av att genomföra testningen.

Referenser

- Adolfsson, K., & Backelin, C. (2008). *Svensk normering av TROG-2 i åldrarna 4-6 år och sambandet mellan grammatisk språkförståelse och nonordsrepetition*. Opublicerad magisteruppsats i logopedi, Göteborgs universitet: Institutionen för neurovetenskap och fysiologi, Göteborg.
- Bishop, D. (1997). *Uncommon understanding. Development and disorders of language comprehension in children*. Hove: Psychology Press.
- Bishop, D. (2003). *Test for reception of grammar version 2, TROG-2*. Department of experimental Psychology, University of Oxford. London: The Psychological Corporation.
- Brislin, R.W. (1986). The wording and translation of research instruments. I Lonner, W.J. & Berry, J.W. (red:er). *Field methods in cross-cultural research* (Cross-cultural Research and Methodology Series, 8), (ss. 137-164). United States of America: Sage Publications.
- Carlsson, M., & Oderstam, A. (2007). *Test for Reception of Grammar 2, TROG-2 svensk normering för åldrarna 10-13 år. Samband mellan grammatisk hörförståelse och läsförståelse*. Opublicerad magisteruppsats i logopedi, Göteborgs universitet: Institutionen för neurovetenskap och fysiologi, Göteborg.
- Carrow, E. (1973). *Test for auditory comprehension of language*. Austin TX: Learning Concepts.
- Carrow, E. (1985). *Test for auditory comprehension of language* (Rev. ed.). Allen TX: DLM/Teaching Resources..
- Carrow-Woolfolk, E. (1999) *Test for auditory comprehension of language. Third edition*. Austin: PRO-ED, Inc.
- Daniel, B. (1986). *Modern engelsk svensk och svensk engelsk grammatik*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.
- Dunn, L. M. & Dunn, L. M. (1997). *Peabody Picture Vocabulary Test. Third Edition*. Circle Pines, MN: American Guidance Services.
- Eldblom J. & Sandberg K. (2009). *Svensk normering av TROG-2 för åldrarna 6-8 år samt undersökning av sambandet mellan grammatisk språkförståelse och narrativförståelse*. Opublicerad logopediexamenuppsats, Göteborgs universitet: Institutionen för neurovetenskap och fysiologi.

- Gellerstam, M. (red.) (1986) *Svenska Akademiens Ordlista över svenska språket* (11:e upplagan). Stockholm: Nordstedts Förlag.
- Golinkoff, R.M. & Hirsh-Pasek, K. (1996) *The origins of grammar: evidence from early language comprehension*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Hambleton, R. (1993). Translating Achievement Tests for Use in Cross-National Studies. *European Journal of Psychological Assessment*, 9, 54-65.
- Hansson, K & Nettelblatt, U. (1990). The verbal interaction of language impaired preeschool children. *Clinical Linguistics and Phonetics*, 4, 39-48.
- Hansson, K & Nettelblatt, U. (1995). Grammatical characteristics of Swedish children with SLI. *Journal of Speech and Hearing Research*, 38, 589-598.
- Hellquist, B. (1989). *NYA SIT. Språkligt impressivt test för barn*. Malmö: Pedagogisk design.
- Hildén, A. & Roman Svantesson, A. (2008). *Utvärdering av Action Picture Test*. Opublicerad magisteruppsats i logopedi, Göteborgs universitet: Institutionen för neurovetenskap och fysiologi, Göteborg.
- Håkansson, G. (1998). *Språkinlärning hos barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Håkansson, G & Hansson, K (2007). Grammatisk utveckling. I Nettelblatt, U. & Salameh, E-K. (red:er) *Språkutveckling och språkstörning hos barn. Del I. Fonologi, grammatik och lexikon*. (ss. 135-168) Lund: Studentlitteratur.
- Håkansson, G & Nettelblatt, U. (1996). Similarities between SLI and L2 children. Evidence from the acquisition of Swedish word order. I: Johnsson, C & Gilbert, J (red:er.). *Children's language*, Vol 9. Mahwah. (ss. 135-151) NJ: Lawrence Earlbaum & Associates.
- Leonard, L. (1998). *Children with specific language impairment*. Cambridge: MIT- Press.
- Leonard, L & Eyre, J. (1996). Deficits of grammatical morphology in children with specific language impairment and their implications for notions of bootstrapping. I Morgan, J & Demuth, K. (red:er). *Signal to syntax. Bootstrapping from speech to grammar in early acquisition*. (ss. 233-247) Mahwah, N.J: Lawrence Earlbaum Associates.
- Mellenius, I. (1996). Barns tolkningar av sammansättningar. I Håkansson, G & Nettelblatt, U. (red:er). *Rapport från ASLA:s höstsymposium, Lund, 9-11 november 1995*. (ss. 175-188) Uppsala: Svenska föreningen för tillämpad språkvetenskap.
- Nettelblatt, U. (1996). Hur undersöker man språklig och kommunikativ förmåga hos barn? Erfarenheter från logopedisk forskning. I Linnarum, M. (red.) *Språk - utvärdering - test. Rapport från ASLA:s höstsymposium, Karlstad, November 1994*. (ss. 83-93) Uppsala: Svenska föreningen för tillämpad språkvetenskap.
- Nettelblatt, U (2007). Fonologisk utveckling. I Nettelblatt, U. & Salameh, E-K. (red:er) *Språkutveckling och språkstörning hos barn. Del I. Fonologi, grammatik och lexikon*. (ss.57-93) Lund: Studentlitteratur.
- Nettelblatt, U & Salameh, E-K. (2007). Språkstörning hos barn. I Nettelblatt, U. & Salameh, E-K. (red:er) *Språkutveckling och språkstörning hos barn. Del I. Fonologi, grammatik och lexikon*. (ss. 13-32) Lund: Studentlitteratur.
- Savage-Rumbaugh E.S, Murphy J, Sevcik R.A, Brakke K.E, Williams S.L, Rumbaugh D.M. (1993). Language Comprehension in Ape and Child. *Monographs of the society for Research in Child Development*, 58, 3-4.
- Sjöström S. (2006). *Språkets struktur, betydelse och användning*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Spenader, J., Smits, E-J. & Henriks, P. (2009). Coherent discourse solves the pronoun interpretation problem. *Journal of child language* 36, 23-52.
- Strömquist, S. (1997). Om tidig morfologisk utveckling. I R. Söderbergh (red). *Från joller till läsning och skrivning* (ss.61-80). Kristianstad: Gleerups utbildningscentrum AB.
- Strömquist, S. (2008). Barns språkutveckling. I Hartelius, L & Nettelblatt, U, Hammarberg, B (red:er). *Logopedi*. (ss. 69-83) Lund: Studentlitteratur.

Svartvik, J. & Sager, O. (1981). *Modern engelsk grammatik*. Nacka: Esselte.